

Slovenski običaji.

II. K o l e d a.

V Žabnicah se zapoje na koledih tudi slédeča pësem na čast gospodarju, gospodinji i vsej hišnej družini. *)

Dober večer vam Bog daj
Gospodarji in gospodinji
Noj vsej hišnej držini!

Na zvezdi kleči djele mlado
Zlati križ je v rokah držalo.

Mi gor in doli hodimo,
Gospod Boga lepo prosimo
Za edno dobro leto,
Za veselo novo leto.

Na križi je blo zapisano
Le sedem zlatih puhštavov.

Dab nam Bog en dobro leto dal
Noj vsi sveti tri kralji,
Ki so se na pot podali.

Kaj mi še zlati puhštabi pomjenijo?
Da se je en kralj na svjet rodil,
Da je en kralj črjez vse kralje
Spreljubi vsmilani Ježiš.

Mi smo nekaj novga zaslišali,
(Ki so anjelci lepo peli.)

Gašpar je pa tama doma bil,
(Čjer mi sunce gori vzhaja.)

Od tega rojstva božjega,
(Od tega novega kralja.)

Melhar je pa tama doma biv,
(Čjer mi sunce nad povnam počiva.)

Te kralj je bil rojan od Marije
Od Marije v tem mestu Betlehem
V enej priprostej štalici,
V enih oslovah jaslach.

Boltažar je pa tama doma biv,
(Čjer mi sunce k božjej gnadi gre.)

(Per jaslach stoji vosleč, volek)
Tuka Ježiša častimo,
Častimo noj hvalimo.

Oni gredó k ofru Ježišce
(K temu kralju novemu.)

Nico je nam na zvezda gori šla
Na unej strani černe gore
(Čer nam ni nikoli zhajala.)

Liep zlahnten ofer mu neso,
(Miro, kadivo, čisto zlato.)

Ta zvezda nam svjeti sprelepo
Oj široko noj visoko
Po celjam oluam svjetu.

Liepo ga oni obdarujajo,
Daruj nas tudej Bog noj Marija,
Noj vsi sveti triji kralji
Noj sprejlubi vsmilani Ježiš.

Tota bodi vam sprepivlana,
Vsem, ki radi paslušajo,
Gospodarju in gospodinji
Noj vsej hišnej držini.

*) Zanimivo je to, da u Žabnicah, na žilскеj Bistrici in u Gorjah se prva slovka prerada s samoglasnikom a izgovarja, kakor v narečju velkoruskim postavim: gaspadar gaspudinja, spraljubi, padati, pačivati, pamjeniti, paslušati, raditi — tako tudi u zadnjeji sleyki: hodima, prosima, ani obdarujaja.

Na Krasu med Gorico in med Terstom se včasih na večer pred novim letom devojкам pèsni dèlajo — kar se po nemško pravi: Hofrecht machen. Onda se poje slédeča pèsem, ktero je zapisal marljivi domorodec g. Jakob Volčič:

(Dober večer Bog daj deklica,
Marija je lepo kronana.)

(V rokah derži zlati križ,
Na križi je zapisano.)

(Mi ti čemo sveto pèsem peti
Od Jezusa, od Marije.)

(Sedem zlatih puchstabov,
De je to dete pravi Bog.) —

(In od rojstva božiga,
Od tega leta noviga.) —

(Ta pèsem ti je spojena
Na tvoje lepo poštenje.)

(Tam stoji, leži gora visoka,
Na gori drevca zelena.)

(Daj ti Bog zdravlje, veselje
In vsi nebeški angeli.)

Pod drevcam hladna senčica
V senčici zvera merzla voda
Merzla voda studenšica.)

(Oni te bojo varvali,
V sveto nebo spravljali.)

(Pri vodi stoji zlati stol,
Na stoli kleči Marija.)

(V sveto nebo svetli raj,
Bog nam ga vošči ino daj.)

(V krilci derži dete mlado,
Dete mlado, smilenga Jezusa.)

(Per teb ostane sveti Duh,
Z nam pa pojde večni Bog.)

Duhovniku se k novomu letu pa takole pèsni dèlajo, kakor je zapisal g. Jakob Volčič in meni prijateljsko priobčil gospod Cafov:

(Častljiv je duhovski stan,
Ki si ga je izvolo Jezus sam.)

(Lepo mi ga obhajata,
V sveto nebo pripravljata.)

(Mi vam očmo sveto pesem peti,
Od Jezusa, od Marije.)

(Ta pesem vam je spevlana
Na vaše lepo poštenje.)

Od tega rojstva božiga,
Od tega leta noviga.) —

(Daj vam Bog zdravlje, veselje
In vsi nebeški angeli.)

(Tam stoji, leži ravno polje,
Po polji stezica vglajena.)

(Oni vas bodo varvali,
V sveto nebo pripravljali.)

(Po nji gresta dva duhovnika
K enimu moči bolanimu.)

(V sveto nebo, svetli raj,
Bog nam ga vošči ino daj.)

(Ker sedem let bolan leži,
Prelepo mi ga spovedata.)

(Per vas ostane sveti Duh,
Z nam pa pojde večni Bog.)

Namèsto verstic, ktere med dvèma zvézdicama stoje, se pojejo včasih slédeče verste:

(Na polji je cerko zidana,
Noter mi so oltarji tri.)

(Na oltari černe bukvice,
Na njih mašnik mašovajo.)

(Prelepo mi so štiftani,
Z belmi perti pregèrnjeni.)

(Verne duše z vic njemlejo,
V sveto nebo pripravljajo.) i. t. d.

Vsaka versta se od sbora (kora) ponovi. —

Tako poječ gredo od hiše do hiše. Koledovavcem se povsod kaj podeli, večidel klobase ali suhega svinskega mesa. Někda jih tudi v jispo spravijo i jih s obědom častijo. Zato Slovenci v Krajskej tudi něko směšno pěsem vzdignejo, v kterej se reče:

Sežite na polico,
Dajte nam klobasico . . .

Slovenci misle, da je več sreče pri hiši, posebno pri živini, ako se koledova. Koledovavci bi se pri gospodarju jako zaměřili, ako bi njegovo hišo oměnili i měmo šli; on bi rěkel: Toliko še imam i premorem, da bisem vam někak mali darek podal.

(Dalje sledi.)

Kako se učenci učijo zajedno pisati i brati?

(Spisal And. Einšpieler.)

Slišali smo, kako zamore učitelj po glaskovanju svoje učence hitro i kratkočasno brati (čitati) učiti. Spet kej novega: dones bodemo vidili, kako zamore učitelj svoje učence zajedno pisati i čitati učiti. Ovi način učiti ni nov; že Ratich (rojen 1571) je tako učil; pri Francozih je že leta 1755 znan bil; na Němskem je ga pa sloveči dětovodja Graser izbudil i priporočil. Sedaj se je te način, otroke učiti, začel razširovati i od vsih stran priporočevati; zato je dobro i koristno, da naši učitelji tudi v slovenskem jeziku od njega kej slišijo.

Učitelj, ki želi svoje učence zajedno pisati i čitati učiti, naj se tega nauka takole poprime:

1. Kadar otroci v šolo stopijo, ima se učitelj s njimi naj prej pridno i velikobart pogovarjati od njim že znanih rěči. Tako si on pridobi serce, ljubězen i zaupanje otročić, in oni bodo radi in pridno v šolo hodili. Ukaži otrokom, da tudi oni poskusijo, najprej besede i sčasoma tudi kratke stavke ponavljati i lěpo izgovarjati. Ne pozabi učence tudi učiti, besede u slovke, i slovke v pismena razglabljevati (razstavljati). Postavim; Učitelj pokaže na oko, i vpraša: Kako je temu ime? O k o. Kader rečem: o k o, kolikokrat usta odprem? Dvakrat. Kteri glas se sliši, kadar pervokrat usta odprem? Glas: o. Ali še kej kaki drugi glas zraven? Ne; čisto nič drugzega. Glejte, ljubi otroci! tako pisme, ki se samo za se, brez kakega drugzega glasa lěpo i glasno izgovarja, tako pisme se pravi: samoglasnik. Kako se taj imenuje pisme: o? Samoglasnik. Zakaj se pisme o imenuje samoglasnik? Pisme o se imenuje samoglasnik zato, ker se pisme o samo za se lěpo i glasno izgovarja.